

ЗАСАДНИЧІ КОНСТИТУЦІЙНІ ІМПЕРАТИВИ ЯК ЧИННИКИ ДЕРЖАВНОСТІ Й ЖИТТЄДАЙНОСТІ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ

О.І. Ковалів

доктор економічних наук, головний науковий співробітник
Інститут агроекології і природокористування НААН (м. Київ, Україна)
e-mail: okovaliv@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>

Відсутність в Україні єдиної загальнонаціональної науково обґрунтованої конституційно-земельної доктрини юридичної природи землі та її природних ресурсів (стисло — землі) як природних об'єктів права власності Українського народу, що є основним національним багатством, вимагає узгодженого розуміння сутності та системи проявлення цих норм у взаємозв'язку з іншими імперативами засадничих норм-принципів Конституції України. Метою статті є обґрунтування конституційних земельних імперативів у системному взаємозв'язку проявлення засадничих норм-принципів Першого розділу Основного Закону України як фундаментальних чинників існування держави та формування комфортної життєдіяльності у воєнний і повоєнний періоди, орієнтуючись на стандарти Європейського Союзу. Надпотужний енергетичний норов українського етносу на предковичній землі вимагає формування "Субстанції українського буття", подібної до своєрідних Вед чи Тори. Передбачається впровадити чесний, прозорий і відповідальний інструментарій "народовладдя" шляхом відкритого обрання (покликання) громадян з єдиним громадянством України на всі керівні та службові посади "знизу вгору". Розкрито економіко-правовий алгоритм пріоритетного права учасників бойових дій та їхніх сімей і близьких родичів на безперешкодне створення нових приватних сімейних фермерських, селянських та інших господарств на вигідних умовах. Доведено, що в досягненні комфортної життєдіяльності людиною-громадянином обов'язком держави є забезпечення прав усіх суб'єктів права власності та господарювання, а також надання правдивих і повноцінних знань засадничих конституційних імперативів усім — підліткам, учням і студентам, які повинні ставати життєздатними, здоровими, чесними та гідними людьми-громадянами України. Доведено, що захоплюватися чи піддаватися впливу штучного інтелекту або інших "розумних спокус" доцільно і корисно лише освіченим, чесним і гідним людям, які особисто відчують силу українського конституційного права на землю і на владу.

Ключові слова: Конституція України, земля, народовладдя, право, етнос, природні ресурси, людина, система, життєдіяльність.

ВСТУП

За наявності основного національного багатства в Україні, що в еквіваленті припадає в середньому на кожного громадянина майже 2 млн доларів США, рівень життєдіяльності переважної більшості громадян упродовж проведених реформ в країні знизився, і спостерігається значне відставання його від рівня в сусідніх країнах, які взяли курс на ЄС. Ще більші катастрофічніми є соціально-економічний та екологічний стан на територіях сільських поселень, особливо віддалених від мегаполісів. Водночас монополії, зокрема в аграрному секторі економіки, одержують надприбутки.

Не підтвердивши остаточну демаркацію державних кордонів, земельну реформу в молодій незалежній Україні було звужено до аграрної, яку здійснювали поза часовими і просторовими параметрами конституційних норм щодо землі та її природних ресурсів як основного

національного багатства Українського народу, а також відірвано від адміністративної, фінансової, податкової, митної, природоохоронної, ресурсоощадної та інших реформ, тому сподівання на її успіх були марними. Земельна реформа не супроводжувалася комплексом робіт із державного землеустрою та землепорядкування як основного інструменту формування прогнозних задумів і розробки проєктних рішень щодо національного земле- і природокористування та соціально-економічного розвитку відповідних територій і екосистем.

Наслідки такої непрогнозованої діяльності стали відчутнішими після умовної приватизації родючих земель, фактично "розколективізації", оскільки, не створюючи збалансовані господарські одиниці, форсувалася заміна сертифікатів на земельні паї, без визначення їх в натурі, на віртуальні державні акти на право власності на земельні ділянки з подальшим

запровадженням орендних відносин. Не виправивши припущених помилок, суспільству нав'язувалася думка, що завершальним етапом такої “земельної реформи” в Україні має стати термінове запровадження ринку (обігу) земель сільськогосподарського призначення та зняття мораторію на їх купівлю-продаж, начебто в інтересах селян та з метою розвитку сільських територій [1].

На практиці взагалі не застосовувалися та не застосовуються науково обґрунтовані заходи щодо формування стійких агролісоловандшафтів. Відбулася тотальна деградація та триває збезлюднення українських сіл. Не розгорнуто процес формування сімейних фермерських (селянських) господарств, подібних до тих, що успішно функціонують в Євросоюзі.

Великомасштабне корпоративне сільське господарство, яке є капіталомістким, має тенденцію до механізації праці та надає перевагу спеціалізації на кількох культурах. Це сприяє не лише зростанню безробіття на селі, але й коливанню попиту на робочу силу. Можливості працевлаштування стали ще більш обмеженими через низьку диверсифікацію економічної діяльності в сільській місцевості. Водночас підхід концентрації землекористування й експлуатації природних ресурсів спричинив значні проблеми раціонального використання та охорони ґрунтів, що позначається на їхній родючості через забруднення, деградацію та виснаження у всіх агроландшафтах без винятку, порушуючи водорегулювання і погіршуючи стан навколишнього середовища.

У такому середовищі та за таких умов Верховна Рада України в 2020 році прийняла остаточний варіант закону про так званий ринок (обіг) земель сільськогосподарського призначення як начебто об'єктів цивільних прав, який набув чинності з 1 липня 2021 року (на цій основі припинено надуманий “мораторій”). У зв'язку з цим на сьогодні багато спритних ділків вважають себе “власниками” земель сільськогосподарського призначення, оскільки конституційну сутність норм “земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси” звужено переважно до розуміння “ґрунт” (земельного ресурсу) як абсолютного джерела власного агробізнесу.

Існуючі “реформатори” вважають, що цей акт став своєрідним “завершальним” етапом здійснюваної в Україні так званої “земельної реформи”, яка реалізується шляхом паювання надуманої “колективної власності на землю”. Ринок земель офіційно стартував з 1 липня 2021 року, коли допускається набуття прав власності на земельні ділянки до 100 гектарів в “одні руки”, а з 1 січня 2024 року — до 10 000

гектарів як фізичними, так і юридичними особами України [2].

Подібний стан спостерігається і щодо інших категорій землі та її природних ресурсів. У де-юре унітарній державі домінує відомча, розрізнена монополія.

Нехтуючи імперативами проявлення права де-факто (взяття на загальнонаціональний баланс власника) основного національного багатства — власності Українського народу — та законодавчого унормування інститутів народодовладдя (ч. 1 ст. 5 КУ) і користування всіма природними об'єктами чужої власності (ч. 2 ст. 13 КУ), зокрема надрами, ґрунтами, водами, продовжують діяти прийняті Верховною Радою України ще в доконституційний період (за принципом “розділяй і володарюй”) Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року, Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року, а також Водний кодекс України від 6 червня 1995 року. При цьому справжня конституційно-правова сутність “землі та її природних ресурсів” як природних об'єктів залишається поза увагою дотепер.

Зокрема, в Кодексі України про надра (ст. 4) зазначено, що надра є виключною власністю Українського народу і надаються лише в користування. Угоди або дії, які прямо чи опосередковано порушують право власності Українського народу на надра, є недійсними. Водночас вказано: “Український народ здійснює право власності на надра через Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим і місцеві ради”, що не відповідає чинним нормам Конституції України. Адже друге речення частини першої статті 13 КУ чітко й однозначно декларує: “Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування (*лише — авт.*) в межах, визначених Конституцією України”. Такі “права” в Конституції України — відсутні.

На превеликий жаль, до такого внутрішнього стану нерегульованості та парадоксів додалася неспровокована російська загарбницька війна, особливо після віроломного вторгнення 24 лютого 2022 року, яка завдала колосальних руйнівних збитків, переважно в зонах бойових дій і на окупованих територіях.

Здобуваючи перемогу над зовнішнім ворогом, який у кровопролитній війні проти України загарбує нашу землю (на сьогодні РФ окупувала Крим і частину територій Сходу та Півдня України), вбиває українців і знищує природний, економічний, науково-технічний, історико-культурний та інший капітал нації, з'являється потреба в проявленні правдивих нових знань (епістемологія) та адекватних дій

і на “внутрішньому фронті”. Головною нашою зброєю на всіх фронтах, особливо на “внутрішньому”, є повноцінна та бездоганна реалізація конституційного права власності на землю та її природні ресурси, які виступають як природні об’єкти права власності Українського народу. Це стосується твкож цінних родовищ корисних копалин, рідкісних (зокрема рідкоземельних) металів, родючих ґрунтів, прісної води, природних ландшафтів тощо — нашого основного національного багатства, яке повинно функціонувати не лише де-юре згідно з Конституцією України, а й де-факто, враховуючи глобальні позиції та об’єктивні вимоги сьогодення.

Цей посил підтверджує відсутність в Україні єдиної національної науково обґрунтованої конституційно-земельної доктрини юридичної природи землі та її природних ресурсів (стисло — землі) як природних об’єктів права власності Українського народу, що є основним національним багатством. Нова українська доктрина (теорія) має складати не лише основу (базу) аспектів правових режимів узгодженого розуміння імперативів чинної конституційної сутності когнітивного земле- та природокористування на відповідній законодавчій базі через прогнозування, проектування, організацію території (простору), управління, моніторинг і контроль, але й узгодженої системи формування та функціонування об’єктів і суб’єктів як господарюючих одиниць. Такий процес має полегшувати безпомилковий вибір варіанту формування й реалізації задуму потенційного господаря щодо створення та функціонування майбутнього господарського об’єкта, набуття та реалізації потенційним господарем прав власності на межі (ділянок, родовищ тощо) як на об’єкти цивільних прав для здійснення вмотивованого сталого раціонального і надзвичайно відповідального господарювання (природокористування). У логічному підході передбачається виправлення застарілих юридичних моделей формування, становлення та розвитку сучасних наукових теорій земельного, аграрного, містобудівного, геологічного, екологічного та інших галузей права з орієнтацією на євростандарти.

Вбачається, що наше розуміння засад ключових конституційно-земельних імперативів і вже здобуті нами нові знання шляхів та методів раціонального й сталого господарювання в просторі комфортної життєдайності сприятимуть поглибленому дослідженню та сутнісному обґрунтуванню на науковій основі конституційних земельних норм у системному взаємозв’язку їх проявлення із нормами-принципами Першого розділу Основного Закону України [3], що стане також каркасною основою конструювання системної земельної доктрини.

Метою статті є обґрунтування конституційних земельних імперативів у системному взаємозв’язку проявлення засадничих норм-принципів Першого розділу Основного Закону України як фундаментальних чинників існування держави та формування комфортної життєдайності у воєнний і повоєнний періоди, орієнтуючись на стандарти Євросоюзу.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На основі аналізу наявних досліджень у сфері імплементації в реальне життя українців чинних конституційних земельних імперативів встановлено, що питання земельної реформи та врегулювання земельних відносин в Україні належить переважно до сфери аграрного землекористування. Тому більшість наукових праць щодо існуючого розуміння вітчизняними дослідниками “земельного питання” сфокусовано на врегулюванні правових та економічних відносин насамперед з позиції бізнесових інтересів в аграрному секторі економіки, а чинне конституційне земельне право розчленовано (теоретично і практично розфасовано) на земельне, аграрне, екологічне, містобудівне та інші види права.

Зважаючи на те, що наша держава обрала курс на ЄС і НАТО, надзвичайно актуальними темами стали наукові дослідження прав людини та розвитку сільських територій. Низка фундаментальних праць аналізують та узагальнюють основні положення документів із прав людини в земельних правовідносинах, зокрема щодо Декларації ООН про права селян та інших осіб, які працюють і проживають у сільській місцевості [4].

Шляхи подальшого використання “землі” в Україні в контексті узгодження інституційних рамок на шляху до євроінтеграції переважно фокусуються на аграрних ресурсах сільського господарства та сільському розвитку й отожднюються зі Спільною аграрною політикою (САП) ЄС. У цьому контексті В.Л. Качурінер у статті “Правове регулювання політики Європейського Союзу у сфері сільськогосподарського виробництва” справедливо підкреслює, що факт передання в оновлений САП компетенції з конкретизації аграрної політики на рівень країн-членів надає Україні шанс на ефективну євроінтеграцію. На наш погляд, національна аграрна політика повинна змінюватися не лише в контексті запровадження цілей САП ЄС, але й розвинути власні засади [5].

У статті О.Л. Попової та Л.Л. Панкратової “Зелена архітектура САП ЄС: орієнтири для розбудови при повоєнному відновленні України” зазначається, що засади, які використовуються

в САП ЄС та Національних стратегічних планах країн-членів ЄС, стануть для України кроком уперед у контексті узгодження інституційних рамок аграрного і сільського розвитку на шляху до євроінтеграції [6]. Проте, зважаючи на відсутність достатніх фінансових та інституційних можливостей під час війни та в ранній повоєнний період, Україна не зможе дозволити собі такий масштабний розвиток і підтримку сільського господарства та сільської місцевості, як це відбувається в ЄС. Водночас раціональними є очікування щодо фінансової допомоги та некомерційних інвестицій з боку партнерів, якщо Україна реалізоватиме не лише “зелений” курс відбудови і цивілізаційні цінності, забезпечуючи світову потребу в агропродовольстві, а й виконуватиме історичну місію збереження та становлення сталої і сильної духовно та економічно держави української нації на власній, Богом даній, землі.

Досліджуючи європейський досвід реструктуризації економіки після Другої світової війни та програми відновлення Європи, більш відомої як “План Маршалла”, І. Підоричева в статті “Післявоєнне відновлення Європи: досвід та уроки для України” стверджує, що відновлення України має розпочатися зі структурної трансформації та переходу від аграрно-сировинної економіки до індустріально-інноваційного типу. Це досягається шляхом створення сучасної високотехнологічної цифрової індустрії, а також з вирішення питання надання Україні фінансової підтримки, оскільки це є умовою забезпечення стійкості післявоєнного економічного зростання. Зі свого боку, Україна повинна забезпечити прозорість використання міжнародної допомоги, викоринити корупцію та нецільове використання коштів. Справедливо акцентується увага на першорядному значенні сильної та непохитної позиції національної еліти, її захисті національних інтересів та прав Української держави на інноваційний розвиток і членство в ЄС. [7]. На жаль, не звертається увага на потребу проявлення де-факто власності Українського народу на своє основне національне багатство як дієвий чинник до передумов викоринення корупції на “внутрішньому фронті” в самій Україні.

Відомий правник В.В. Носік, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри земельного та аграрного права Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, наголошує на тому, що “восьмирічна російсько-українська війна породжує нові виклики для Українського народу як власника землі і для держави як конституційного суб’єкта з охорони землі та її природних ресурсів, оборони і захисту національного суверенітету у межах її

території. Ці виклики пов’язані з пошуком відповідей на питання, які у довоєнний період розбудови української державності у правовій доктрині, законотворчості і законотворенні, у суспільній і професійній свідомості та правосвідомості сприймалися як філософські, науково-теоретичні, абстрактні, політичні, декларативні поняття, які, на думку багатьох вчених-юристів, економістів, практиків, політиків, не мають практичного значення, а відтак не знаходили свого законодавчого вираження і практичного застосування” [8]. Він справедливо обґрунтував на сучасному етапі потребу в розробленні та впровадженні в законодавство України нової юридичної моделі земельного ладу відповідно до чинних земельних норм Конституції України.

У зв’язку з цим ми вважаємо, що на перший план виходить потреба системного аналізу, наукового пізнання й осмислення провідними українськими вченими і практиками, зокрема юристами та економістами, вже здобутих нами нових знань (науково-практичних результатів наявних досліджень і публікацій), зокрема фундаментальних положень і принципів когнітивної земельної економіки [9], які ми відкрили вперше. Також сподіваємося, що такому пізнанню сприятиме обґрунтування конституційних земельних імперативів у системному взаємозв’язку проявлення засадничих норм-принципів Першого розділу Основного Закону України.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Інформаційну основу нашого дослідження становлять Конституція України, вітчизняні та міжнародні законодавчі й нормативно-правові акти у сфері земельних відносин, економіки природокористування та суспільних відносин, а також наявні наукові статті провідних вчених України, матеріали та висновки власних наукових досліджень і практичного досвіду.

Для виконання поставлених завдань використовували такі методи досліджень: *монографічний* (опрацювання наукових публікацій і статей на шпальтах загальнонаціональної преси, які широко обговорювалися в громадянському середовищі, матеріали нормативних документів, статистичних даних); *абстрактно-логічний* (теоретичні узагальнення та формулювання висновків); *аналізу та синтезу* (обґрунтування методології системного дослідження) тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Досліджуючи засадничі конституційні імперативи як декларовані чинники державності та життєдайності Українського народу, нами підтверджено, що Основний Закон України, як

і будь-якої іншої цивілізованої державотворчої нації (албанців, болгар, італійців, корейців, німців, поляків, румунів, фінів, шведів, шотландців та багатьох інших народів), є єдиним базовим законом правового регулювання суспільних (людських) відносин у процесі сталої життєдіяльності (буття) кожного громадянина окремо й усіх разом на своїй рідній землі.

Перший розділ (Загальні засади) Конституції України як республіки декларує унікальний правовий (засади) алгоритм буття, центральними чинниками якого є “людина”, “народовладдя” та “земля” (власність Українського народу на землю та її природні ресурси — основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави), де владарюють громадяни України всіх національностей з єдиним громадянством на власній, Богом даній, землі (Орія — Русь — Україна), утверджуючи цілісність і неподільність території України в межах існуючого державного кордону — всього ГЕОпросторового сектору (літосфери, атмосфери і гідросфери) на планеті Земля.

Надважливою субстанцією буття (державотворення) в просторі України є український етнос (від дав.-гр. *ἔθνος* — “народ”), що означає стійке соціальне угруповання людей, яке сформувалося впродовж тривалого історичного розвитку на певній території, де люди мають власну біологічну складову (расове походження), мову, культуру, усвідомлення власної єдності та відмінності від інших етносів. Важливою умовою формування етносу вважається спільність мови та території (батьківщини) — країни предків (батьків) людини, яка протягом тривалого часу зберігає свою національну самобутність, культуру тощо.

Унікальність української нації полягає в збереженні генетичної, мовної, культурної та історичної пам’яті. Її найвідважніші представники, унаслідок варварського ставлення (грабування, захоплення, поневолення, знищення тощо) з боку деяких сусідів, особливо московитів (рашистів), були змушені емігрувати на різні континенти. Багато українців оселилося в регіонах із родючими землями та кліматом, подібним до українського (зокрема в Австралії, Аргентині, Канаді, США).

Надпотужний енергетичний норов українського етносу на предковічній землі, що пробуджувався в часи лихоліття, особливо тепер, потребує духовної систематизації, прогнозування та конструювання засад нашого історичного буття в просторі й часі та майбутнього розвитку української нації на рідній землі. Ця фундаментальна, квантово-етнічна, неповторна, духовна “Субстанція українського буття”, подібна до своєрідних Вед чи Тори, має зако-

номірно з’явитися та функціонувати як науково обґрунтована стратегічна платформа для повноцінної імплементації також засадничих конституційних норм-принципів як системи розвитку й функціонування Української держави в третьому тисячолітті.

Щоб зупинити нашу планетарну місію з визнання, проявлення, очищення та остаточного утвердження правової і суверенної Української держави на рідній землі, рашисти у відкритій загарбницькій, варварській (антилюдській) війні намагаються знищити український етнос, нашу мову, культуру та пам’ять. Проте ворогам не здолати наш праведний дух, нашу волю, правду й право!

Визнаючи загальнолюдські принципи та права, декларовані засадничі імперативи Основного Закону України утверджують монолітну (неділиму) республіку, де: “Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава” (ст. 1 КУ). Суверенітет України поширюється на всю її територію в межах існуючого кордону (ст. 2 КУ) — на весь геопростір “Національної земельної комори України” [10].

Така конструкція (алгоритм) унітарної цілісної та недоторканої держави в межах існуючого (міжнародно визнаного) кордону України (ст. 2 КУ), в якій людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3 КУ), з єдиним громадянством (ст. 4 КУ), де “народ” (усі громадяни) є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні (ст. 5 КУ), утворює станову інтегральну систему невід’ємних (нероздільних) чинників як умов існування та функціонування суверенної і правової Української держави, оскільки “народ здійснює владу безпосередньо і через свої органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Право визначати і змінювати конституційний лад в Україні також належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами” (ч. 2, 3 ст. 5 КУ). Важливо, що чинники “носій” і “джерело”, зокрема їхні “органи” державної влади та місцевого самоврядування, стосуються лише громадян України, і лише тих, які мають єдине громадянство, оскільки в такій системі (функції) передують конституційна норма-принцип “в Україні існує єдине громадянство” як основна складова функціоналу суверенності держави — республіки. Саме тому доречно двічі підкреслити те, що конституційні норми-принципи щодо будь-якої складової такої інтегральної системи не можуть мати іншого, поза конституційного, функціонального чергування, тлумачення чи застосування.

Так само, як право власності (володіння, користування і розпорядження) Українського народу на землю та її природні ресурси як на природні об'єкти (стисло — земля), що знаходяться в межах території суверенної, унітарної, цілісної та недоторканої держави Україна, є монолітними за своєю сутністю та декларуються основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави, в якій цей же народ (ці громадяни) як власник і водночас невідривно владарює (здійснює владу безпосередньо і через свої органи). Отже, діє своєрідний логічний принцип: “У кого земля — в того влада!” [11].

За таких прозорих та однозначних засадничих імперативів Першого розділу Основного Закону України як закону прямої дії, хоча не всі чинні норми, зокрема: “В Україні існує єдине громадянство” та “Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ”, реалізовані повною мірою, і з урахуванням набутих досвіду чесного і справедливого захисту та переможного наступу на фронті проти людиноненависницького ворога, а також можливостей відкритого й ефективного електронного інформаційного простору, ми вважаємо, що будь-яке маніпулювання шляхом “таємних виборів” на керівні та службові посади в органи державної влади та в органи місцевого самоврядування є нелогічним, застарілим, недієвим і навіть шкідливим. Ми переконливо обґрунтовуємо механізм як чесний, прозорий і відповідальний інструментарій “народовладдя”, що передбачає відкрите обрання (покликання) для обрання чи призначення на всі керівні та службові посади “знизу вгору”.

При цьому беззаперечним і безапеляційним головним обов'язком держави є утвердження та забезпечення прав і свобод людини та їх гарантії, що визначає зміст і спрямованість діяльності держави. Усі повноваження та обов'язки, пов'язані з людиною-громадянином, мають цілеспільний ефект, оскільки держава відповідає перед людиною-громадянином за свою діяльність (ст. 3 КУ).

На жаль, імперативи ст. 5 КУ де-факто не були повноцінно реалізовані, і вони не працюють, очікуючи на фундаментальне і фахове розкриття конституційно вмотивованих механізмів як цілісної когнітивної системи функціонування народовладдя в Українській державі “республіка” з урахуванням нашого поглибленого дослідження науково-практичних засад ключових конституційно-земельних норм в Україні у взаємозв'язку з іншими.

Нами також доведено, що майже всі наявні біди та проблеми, включно з корупцією і всездозволеністю, виникають переважно через так звані таємні демократичні вибори народних

депутатів на буцімто “партійній основі”, особливо після проголошення незалежності України. Як наслідок, у багатьох випадках наповнюються також кабінети органів державної влади (законодавчої, виконавчої та судової) й місцевого самоврядування непрофесійними людьми з низькою моральністю та відсутністю честі й гідності. Закономірно, через це простір нашої життєдіяльності, на жаль, переповнюється невіглаством, брехнею та безкарністю. Науково доведено й те, що основна відповідальність за такий стан і таку поведінку дипломованих (начебто освічених) “чиновників”, часто з науковими ступенями і науковими званнями, лежить на їхніх вчителях, викладачах, наукових керівниках, експертах і рецензентах.

Тому, декларуючи ПЕРЕМОГУ і СПРАВЕДЛИВИЙ МИР, вважаємо за необхідне, не чекаючи закінчення війни, негайно очистити “авгієві стайні” на “внутрішньому фронті”, озброївшись сформованим конституційно вмотивованим дороговказом: “Декалог українця-переможця — на рідній землі” [12].

При цьому надважливим когнітивним, прозорим і системним алгоритмом здійснення народом своєї влади на державному та місцевих рівнях через власні органи державної (республіканської) влади, що поділяється на законодавчу (законотворчу), виконавчу (урядову) та судову (суд присяжних) (ст. 6 КУ), і органи місцевого самоврядування (ст. 7 КУ) на базовому рівні та добровільно об'єднані громади в адміністративні одиниці на вищих рівнях, вважаємо доцільним застосування нового механізму — “інститут народного покликання” певних осіб (гідних людей) з єдиним громадянством на відповідні посади. Суть пропонованого нами механізму (процесу) дуже проста, відкрита, самодостатня і надто невідворотна та особистісно відповідальна — для кожного.

Відомо, що жителі одного будинку, вулиці, села чи міста, підприємства, установи, організації, товариства, як правило, знають (знатимуть) один одного “в обличчя”, а значить кожного такого претендента (свій серед своїх). Лише вони (відповідальні громадяни) можуть рекомендувати чесну та гідну людину з єдиним громадянством на відповідну “покликану” посаду. Усі претенденти на посади мають бути наперед свідомими можливої відповідальності.

Є потреба в логічному, відкритому та добровільному покликанні “знизу вгору” до спеціальних органів “народного контролю” досвідчених, незалежних, чесних і гідних людей, котрі відомі як “моральні авторитети” на відповідному рівні та матимуть вирішальне право “вето” на сумнівні законопроекти, рішення та на будь-які антиконституційні дії органів держав-

ної влади і органів місцевого самоврядування. Такі “моральні авторитети” одержуватимуть адекватну, символічну, фіксовану “народну винагороду”, не обіймаючи службових посад, діятимуть лише за покликом совісті.

Для цього законодавчо встановлюються механізми “покликати” (надавати відставку) у відкритий і прозорий спосіб, а також достроково і безапеляційно “відкликати” (знімати з посади публічно) у разі порушення будь-ким з них кодексу “чесної й гідності” або допущення будь-яких доказових зловживань, що тягнуть за собою відкрити відповідальність (в народних судах — судах присяжних) в установленому законом правопорядку.

Саме на такій науково обґрунтованій системній основі відбуватиметься проявлення “народовладдя”, формуючи відповідні органи “знизу вгору” через прозора та відповідально “покликаних” представників (слуг) народу.

Отже, покликані народом “слуги” здійснюватимуть владу через органи державної влади та місцевого самоврядування шляхом запровадження конституційно вмотивованих механізмів на *законотворчому рівні* (законодавча гілка влади), реалізації їх (забезпечення виконання законів, концепцій, програм, настанов тощо) через відповідні нормативно-правові документи Уряду на *виконавчому рівні* (виконавча гілка влади), а також функції забезпечення незалежного судочинства “іменем України”, починаючи з *місцевих “народних судів присяжних”* (судова гілка влади) й відповідного народного контролю через покликані спеціальні органи “народного контролю” як відкрити систему “самоконтролю”.

При цьому надважливо збалансувати структуру, функції та персональну відповідальність у таких органах державної влади та місцевого самоврядування, їхню чисельність і фахову вимогливість, вдосконаливши систему управління та ліквідувавши все зайве (зокрема посередництво).

Керуючись принципом верховенства права, всі покликані службовці повинні пам’ятати, що Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України та мають відповідати їй, оскільки її норми є нормами прямої дії. Тому конституційно гарантується право громадянина України звертатися до суду для захисту своїх прав і свобод безпосередньо на підставі Конституції України (ст. 8 КУ).

Досліджуючи на науково обґрунтованій основі ключові конституційно-земельні норми в Українській державі, до прав і функціоналу яких мають відношення всі громадяни України

(від народження і до смерті) як чесні й гідні “люди” (ст. 3 КУ) всіх спеціальностей і всіх посад, включно з вчителями, військовими, священниками, фермерами, суддями, народними депутатами України, Президентом України та всіма іншими людьми, які водночас є споживачами (користувачами природних властивостей і цінностей) землі та її природних ресурсів (основного національного багатства Українського народу), ми свідомо і невід’ємно сприймаємо чергову конституційну норму-принцип (ст. 11 КУ) як надважливий чинник функціонування культурного й освіченого суспільства та спрямованої діяльності органів державної влади, а саме: “Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України”.

У зв’язку з цим важливо усвідомлювати, що “корінні народи” — це представники етнонацій (кримські татари, кримчаки і караїми), які мають своє “коріння” на своїй етнічній території (в межах кордону України), але не мають своєї держави. Натомість “національні меншини” — це представники своєї етнонації, які мають свої держави, але проживають на території іншої держави (в нашому випадку — в межах кордону України).

Піклуючись про права корінних народів і національних меншин, які проживають на території України та мають лише єдине українське громадянство, Українська держава прийняла (на наш погляд, сумнівний) Закон України “Про корінні народи України” [13] в частині звуження прав на землю та її природні ресурси — лише в межах Автономної Республіки Крим (АРК) та міста Севастополя, оскільки існує лише “громадянин України”. Водночас слід пам’ятати про верховенство конституційного права в Україні і про те, що набуваючи конституційно декларовані “права”, автоматично виникають відповідно адекватні “обов’язки” і “відповідальність”. Зокрема, повноцінно діють конституційні норми-принципи: “В Україні існує єдине громадянство” (ст. 4 КУ), “В Україні визнається і діє принцип верховенства права” (ст. 8 КУ), “Державною мовою в Україні є українська мова” (ст. 10 КУ).

Часто можна почути натяки про чинність законів інших держав для своїх громадян (нацменшин) на території України та про наявні договори, підписані офіційними представниками України з представниками інших держав. Слід однозначно наголосити на тому, що до уваги можна брати лише ті міжнародні договори, згода на обов’язковість яких надана Верховною

Радою України (ст. 9 КУ). Тільки в такому разі вони (міжнародні договори) стають частиною національного законодавства України і тільки тих законів, норми яких не суперечать чинним конституційним нормам, особливо “принциповим”.

Укладення міжнародних договорів, які будь-яким чином і в будь-якій, навіть завуальованій, формі суперечать чинним нормам Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України в установленому порядку (визначеному Основним Законом України).

Для прикладу, логічно очевидним (і науково обґрунтованим) є той факт, що своєрідним “співзасновником” держави Україна і “співвласником” землі та її природних ресурсів (стисло — землі) може бути лише громадянин України, який має лише єдине громадянство України, оскільки “В Україні існує єдине громадянство” (ст. 4 КУ) як в суверенній, незалежній та унітарній державі.

Плекаючи надію на повернення етнічних українців на праматірню землю, конституційна ключова норма декларує: “Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави” (ст. 12 КУ). Тому повернення українців на “рідну землю” і вільне відродження комфортної життєдіяльності були та залишаються споконвічною мрією. Таке добровільне й бажане повернення передбачається після остаточної перемоги над рашизмом і звільнення загарбаних (окупованих) земель.

Відповідно до Основного Закону України: “Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об’єктами права власності Українського народу” (ст. 13 КУ); “Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону” (ст. 14 КУ).

Таким чином, Український народ як носій суверенітету та єдине джерело влади в Україні є абсолютним власником (володарем, користувачем і розпорядником) землі, її надр, атмосферного повітря, водних та інших природних ресурсів, які знаходяться в межах території України, природних ресурсів її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони (всіх категорій землі), у тому числі земель агросфери (ґрунтів), що уособлюють природні об’єкти як публічного, так і матеріального пра-

ва власності Українського народу — в межах кордону України, визнаного світовим співтовариством. Природні ресурси не є об’єктами цивільних прав, тому не можуть купуватися чи продаватися тощо. Вони є лише предметом “користування”, “використання” чи “вилучення” в ринкових відносинах — на платній основі за відповідними регламентами, що встановлюються законом.

Розмежування об’єктності та суб’єктності власності на землю *проявило* законне право та стало реальною конституційною передумовою і водночас вимогою для можливого не тільки свідомого “*набуття і реалізації*” (ч. 2 ст. 14 КУ) прав власності на конкретні земельні ділянки (родовища) громадянами, юридичними особами та державою як ключова мотивація до одержання власної вигоди в процесі раціонального користування (господарювання) природним(и) ресурсом(ами), що знаходяться в межах певної ділянки (родовища) і є об’єктом(и) чужої і водночас спільної власності, але й *утвердило* цілковиту відповідальність за їх стан і повноцінне збереження та охорону природних якостей та властивостей ресурсів і екосистем.

Саме ця ключова умова — “лише користуватися природними об’єктами”, а не “володіти” і не “розпоряджатися” ними, дає підстави стверджувати про відсутність конституційного права володіти та розпоряджатися чужою власністю. Згідно зі ст. 3 Основного Закону, людина є основною соціальною цінністю в державі. Оскільки ч. 2 ст. 5 Конституції України встановлює спеціальний статус Українського народу як суб’єкта конституційно-правових відносин та єдиного носія публічної влади, ця конституційна норма-принцип дозволяє розглядати Український народ як бенефіціара всіх ресурсів Української держави. Саме цього підходу конституціонодавець дотримується в межах ст. 13–14 Основного Закону, де встановлює (надає) спеціальний правовий статус Українському народові (спеціальному суб’єкту конституційно-правових відносин) право власності на природні ресурси.

Вказана норма Основного Закону також закріплює “від імені Українського народу” управління відповідними ресурсами органами державної влади та місцевого самоврядування. Це здійснюється через призму установчого мандату, який Український народ надає відповідним органам публічної влади через виборчі процедури. Важливим є праксеологічне розуміння взаємозв’язку між ст. 13 і 14 Конституції України. Згідно з ч. 1 ст. 14 Конституції України: “Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави”. Відповідно до ч. 2 ст. 14 Конституції України:

“Право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону”. Особлива державна охорона землі спрямована на захист національного суверенітету та забезпечення економічного добробуту Українського народу. Набуття і реалізації права власності відповідно до закону означає, що закон встановлює режими набуття і реалізації права власності лише на земельні ділянки (межі) як на об’єкти цивільних прав та користування в таких межах землею та її природними ресурсами як природним об’єктом (об’єктами) громадянами, юридичними особами та державою (суб’єктами природокористування державної власності). Однак це “набуття” та “використання” жодним чином не може змінювати право власності Українського народу на землю та її природні ресурси як на природні об’єкти, оскільки Український народ вже став (за результатами референдуму 1991 року) де-юре і де-факто абсолютним власником. Тому “набуття і реалізація” народу не стосується.

Не слід забувати, особливо фахівцям у галузі землекористування і земельних відносин, що для здійснення користування землею та її природними ресурсами існує сакральне слово “межа”, до якої можна здійснювати користування будь-якою, зокрема чужою, власністю, а за межею — ні! Замкнутий контур межі уособлює ділянку, яка перебуває у власності (приватній, комунальній чи державній) і є об’єктом цивільних прав, що дає право володіти, користуватися і розпоряджатися лише земельною ділянкою як власною нерухомістю (продавати чи купувати) або здавати її в оренду для здійснення в її межах відповідного природокористування.

До речі, Земельний кодекс України (ст. 78, 79–1), не посилаючись на конституційну норму (ст. 13) щодо права власності Українського народу на землю та її природні ресурси як на природні об’єкти, справедливо визначає: “Право власності на землю — це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками”; “Земельна ділянка — це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами”; “Формування земельної ділянки полягає у визначенні земельної ділянки як об’єкта цивільних прав”; “Формування земельної ділянки передбачає визначення її площі, меж та внесення інформації про неї до Державного земельного кадастру”.

Аксіомою є й те, що набуття прав власності на земельні ділянки як на об’єкти нерухомості, зокрема, шляхом безоплатної передачі через земельні паї, які теоретично і практично можуть бути предметом купівлі-продажу, не можна

ототожнювати з правом власності Українського народу на землю та її природні ресурси як на природні об’єкти, які не підлягають відчуженню будь-ким, на користь будь-кого і в будь-який спосіб. Це означало б, що в процесі купівлі-продажу ділянок допускалося б позбавлення прав власності Українського народу на еквівалентну площу території держави [14].

При цьому власник ділянки має одержувати прибуток від такого об’єкта на рівні не нижчому за банківську ставку. Втім, варто повторити, що в будь-якому разі кожен з них (власник чи орендар земельної ділянки) має право лише користуватися природними об’єктами права власності, відповідно до спеціального закону, який ще має бути прийнятий. Такий користувач має повною мірою сплачувати повноцінний земельний податок (відповідну рентну плату) за користування природними об’єктами, а в разі зміни категорії земель (їх цільового призначення) як природного об’єкта — відшкодовувати ще й втрати, наприклад, сільськогосподарського чи лісгосподарського виробництва.

У зв’язку з цим норми частини третьої статті 13 Конституції України декларують: “Власність (Українського народу — авт.) зобов’язує (власників ділянок і користувачів, в тому числі родовищ — авт.). Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству” (ч. 3 ст. 13 КУ), оскільки всім громадянам (Українському народу) не потрібно набувати право власності на землю та її природні ресурси як на природні об’єкти. Це право (володіння, користування і розпорядження) вже конституційно надане всім громадянам України — одночасно з набуттям незалежності Українською державою, схваленої на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року, та з моменту прийняття Конституції України 28 червня 1996 року [15].

На цій системній основі частина четверта статті 13 КУ як норма прямої дії декларує: “Держава забезпечує захист прав усіх суб’єктів права власності і господарювання (різними громадянами як суб’єктами користування природними об’єктами (господарювання) в межах земельної ділянки чи родовища — авт.), соціальну спрямованість економіки. Усі суб’єкти права власності (на земельні ділянки чи права користування родовищами — авт.) рівні перед законом” (ч. 2 ст. 14 КУ). Ми вважаємо, що саме в такий спосіб розкриваються цілі й шляхи справжньої земельно-ресурсної реформи для молодшої Української держави — через формування громадянами своїх власних (приватних) чи (через свої об’єднання) рівноправних конкурентоспроможних суб’єктів господарювання, які одночасно виступатимуть власниками зе-

мельних ділянок (користувачами родовищ), які уособлюють господарські об'єкти, здійснюючи в таких межах раціональне і законне земле- та природокористування, забезпечуючи сталий розвиток території. Для цього необхідно створити відповідну систему державного захисту прав усіх суб'єктів права власності та господарювання із системним практичним функціоналом.

Саме цьому сприяє головна передумова як вимога взаємозалежності величин (розміру) цінності й вартості конкретної земельної ділянки ("межі") як ключового об'єкта цивільних прав з усіма їхніми правовідносинами (умовами, обов'язками, відповідальністю), особливо в процесі "набуття і реалізації" ділянки (землі), у співвідношенні з відповідною величиною (розміром) цінності й вартості природних об'єктів права власності Українського народу. Доведено, що така величина (розмір) конкретного об'єкта цивільних прав не може дорівнювати чи перевищувати відповідну величину (розмір) природних об'єктів (тіла), які знаходяться в межах геопростору цієї земельної ділянки. Важливо, що найменше пропорційне відношення цієї закономірності сягає пропорцій за законом золотого перетину відрізка, а саме 0.381 та 0.618.

Наші науково-теоретичні обґрунтування і практичні переконання дозволили зробити надважливий висновок про те, що декларований тандем "власності і господарювання" (ч. 4 ст. 13 КУ) стосується всіх напрямів діяльності (рільництва, садівництва, житлового, промислового та громадського будівництва, лісівництва, транспорту, зв'язку, енергетики, гірничо-видобувної промисловості, оборони, водно-господарської, природно-заповідної, природоохоронної, оздоровчої, рекреаційної, історико-культурної та ін.). Кожен вид діяльності (господарювання) має свої специфічні особливості та цільову належність до конкретного природного ресурсу як природного об'єкта, оскільки формується і функціонує в конкретному земельно-територіальному просторі й часовому вимірі, за конкретних умов суспільно-економічних відносин, з урахуванням соціальних, екологічних, історичних та інших інтересів і прав суспільства й громадянина як фізичної особи зокрема.

При цьому особливого комплексного і системного законодавчого та нормативно-правового моделювання й конструювання — з урахуванням законів живої і неживої природи та суспільства — потребують регуляторні земельні відносини і природокористування як однозначні правила поведінки всіх учасників щодо збереження, охорони і відтворення животворних ґрунтів, водних та лісових ресурсів, фауни, флори й мікробіоти, що функціонують в агро- і

лісоекосистемах. В алгоритмі таких відносин вагому частку становлять природні багатства (своєрідний "контрольний пакет акцій"), які є базовим ресурсом агросфери та основним генератором непозиченого капіталу нації, виконуючи надважливу функцію для розвитку Української держави та її громадян як співвласників таких природних об'єктів (ресурсів).

Ключ до практичних дії приховано в синхронному проведенні саме державного (на замовлення власника "капіталу нації") землеустрою та землевпорядкування на **національному, регіональних, районних** і, що надважливо та першочергово, на рівні всіх територій рад **базового рівня** (як у межах, так і за межами населених пунктів). Особливого творчого та фахового підходу до впорядкування (реанімації) потребують усі території, де відбувалися (відбуваються) воєнні дії. При цьому надзвичайно мудру та однозначно прогнозовану позицію має зайняти архітектурно-планувальний і землевпорядно-проектний науково обґрунтований підхід як процес виваженої трансформації поселенської мережі та інфраструктури в сільській місцевості, відновлюючи природні агро- і лісоландшафти. Найвагомішим складовим прийомом має стати прозорий і публічно доступний пошук варіантів щодо проектування та формування науково обґрунтованих за змістом, формою і розміром (диференційовано на всій території України) приватних сімейних фермерських та селянських господарств (родових та сімейних маєтків, що створюються молодими українськими сім'ями переважно без найманих працівників). Такі господарства мають логічно вписуватися в ландшафти й утворювати каркасну просторово-організаційну основу функціонування комфортного простору життєдіяльності. Водночас ці господарства повинні базуватися на національних традиціях і відповідати європейським стандартам.

Першочергову особисту **пріоритетну участь** у трансформації, розбудові та становленні таких нових приватних господарських одиниць, а також в усіх інших галузях господарювання й розвитку інфраструктури на всій території України **мають мати учасники бойових дій та їхні сім'ї і близькі родичі, набуваючи** повноцінних одноосібних (разом із сім'єю) **прав власності та господарювання на вигідних умовах**. Безапеляційно забезпечувати таку вимогу **зобов'язана держава** (її органи), яку захищають **ГЕРОЇ УКРАЇНИ**, оскільки частина четверта статті 13 Конституції України як норма-принцип однозначно імперативно декларує: "Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти

права власності (громадяни, юридичні особи та держава — ті, котрі набувають та реалізують право на земельні ділянки — авт.) рівні перед законом”.

При цьому необхідно імперативно наголосити, що **держава** (Український народ — з “контрольним пакетом акцій”) **зобов’язана** за участю всіх своїх органів (законодавчої, виконавчої та судової влади) у відкритій діяльності за участю “четвертої влади” — журналістів — безапеляційно **забезпечити таку пріоритетність**.

Геноцидна війна РФ проти України та завдані збитки, переважно етнічним українцям, прирівнюються до катастрофи планетарного масштабу. Тому збереження генофонду Українського народу є обов’язком не лише Української держави (ст. 16 КУ), але й усього цивілізованого людства. Звичайно, довгоочікувана перемога українців разом із мудрими людьми — лідерами світу, у загарбницькій війні, покарання злочинців агресора, репарації та компенсації збитків, завданих РФ неспровокованою війною, сприятимуть “лікуванню”.

Проте, щоб перемогти ворога та залікувати таку жахливу планетарну рану, спричинену тоталітарним геноцидом волелюбного Українського народу, потрібно насамперед орієнтуватися на власні можливості, підкріплені конституційно-правовими нормами як чинниками “сили і обов’язку” держави. До рішучих спільних дій на зовнішніх фронтах держава на чолі з Президентом України як гарантом конституційних прав зобов’язана в конституційний спосіб негайно проявити верховенство конституційного права на “внутрішньому фронті”.

Першочерговою потребою залишається вимога повноцінної імплементації головних конституційних норм-принципів, починаючи з 28 червня 1996 року — дня прийняття Конституції України, і дотепер, щодо реального (практичного) відкритого і незабюрократизованого функціонування механізмів здійснення прав власності Українського народу на владу і на землю [11].

На такій реальній основі необхідно інтегрувати концептуальні науково обґрунтовані засади конституційно вмотивованої системи когнітивної земельної економіки природокористування в усьому геопросторі “Національної земельної комори України” [10]. Враховуючи особливості фактичного стану наслідків людиноненависницької війни та окупації територій РФ в Україні, доцільно починати з простору педосфери як простору життєдіяльності, що складатиме логічне науково обґрунтоване підґрунтя для розроблення Урядом України пакету проєктів загальнонаціональних концепцій і програм.

Водночас розробляються, утверджуються і реалізуються всі законодавчі та нормативно-правові акти для формування у повоєнний період когнітивної системи безпеки, становлення і розвитку всіх суспільних відносин, зорієнтованих на найвищі стандарти Євросоюзу. У такій системі природокористування, де повноцінно реалізується право власності Українського народу (всіх громадян) на землю, жорстко і однозначно діють (мають діяти) конституційні імперативи: “Власність зобов’язує. Власність не повинна використовуватися на шкоду людині і суспільству” (ч. 3 ст. 13 КУ).

Ця вимога, що передбачає “не завдання шкоди людині і суспільству”, стосується всіх громадян як співзасновників держави та співвласників і всіх органів державної влади та місцевого самоврядування, де працюватимуть саме такі громадяни. Тому, декларуючи в статті 15 своєрідну “нейтральність держави до суспільного життя”, наголошується на свободі політичної діяльності, а саме: “Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов’язкова. Цензура заборонена. Держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України” (ст. 15 КУ).

Проте такі права і свободи мають розглядатися лише в системному зв’язку з іншими нормами-принципами Першого розділу Конституції України.

Надважливим обов’язком держави також декларується забезпечення екологічної безпеки та підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу (ст. 16 КУ).

Перебуваючи понад десять років у стані захисту від тероризму та загарбницької геноцидної війни, з них четвертий рік — під інтенсивною воєнною агресією расизму на всій території України, висловлюючи вдячність відповідальним і дружнім народам світу, які надають допомогу зброєю, фінансами, медичними засобами та іншими ресурсами для виживання і стримування ворога, ми мусимо констатувати недовіру нинішнього міжнародного правопорядку (особливо ООН) щодо захисту прав людини і забезпечення декларованих гарантій “непорушності кордонів”. При цьому головним і першочерговим завданням для Українського народу (держави) залишається вистояти, вижити, звільнити окуповані ворогом території, повернути біженців і полонених, відбудувати зруйновані міста та села, відновити життє-

діяльність і багато інших аспектів забезпечення мирного співіснування народів світу.

Такий загальнонародний і державний підхід віддзеркалює конституційні норми-принципи (ст. 17 КУ), згідно з якими: “Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом”.

Також де-юре цією ж статтею 17 КУ декларується важлива норма-принцип, згідно з якою: “Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей”.

На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом. На території України не допускається розташування іноземних військових баз (ст. 17 КУ).

Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права (ст. 18 КУ).

Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (ст. 19 КУ).

Державними символами України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України. Столицею України є місто Київ (ст. 20 КУ).

Усвідомлено, що засадничі норми-принципи Першого розділу Конституції України є базовими за своєю сутністю та є імперативами (дороговказами) для досягнення комфортного простору чесної й гідної життєдіяльності в суверенній державі. Вони стосуються всіх громадян, особливо військових та їхніх сімей, зокрема полеглих, інвалідів, резервістів та інших захисників Вітчизни (в тилу і на фронті).

Важливо, щоб люди знали без жодних сумнівів конституційно віддзеркалену правду, аби

діяти відповідно до імперативів Основного Закону України як закону прямої дії, що стосуються всіх “діячів” — від “рядового” до Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.

Досліджуючи й моделюючи будь-які соціально-правові та соціально-економічні відносини в просторі життєдіяльності громадян нашої держави, неможливо оминати саме “людину” (особистість) як безпосереднього учасника й заінтересованого суб'єкта таких відносин в Україні. Особливе місце посідає ставлення держави (влади) та її органів (законодавчих, виконавчих і судових) до людських прав і свобод, що є головним обов'язком держави (ст. 3 КУ).

У досягненні цієї мети виступає саме головний і незамінний чинник як прямий обов'язок держави перед людиною-громадянином, яким є “надання” (одержання від самого початку розвитку дитини) правдивих і повноцінних знань та вмінь усім підліткам, учням і студентам, які повинні ставати життєздатними, здоровими, чесними і гідними людьми-громадянами. Доведено, що користуватися чи піддаватися штучному інтелекту (ШІ) або іншим “розумним” спокусам доцільно і корисно вже освіченим, чесним і гідним людям, які особисто відчують силу українського конституційного права на землю і на владу. Таким чином, природно функціонує взаємозалежність як конституційний чинник: “Немає землі — немає людей — немає держави”. Своєю чергою “держави відповідає перед людиною за свою діяльність”.

Водночас вважаємо, що серед першочергових кроків органів державної влади, за безпосередньої участі Президента України — глави держави і гаранта конституційного правопорядку в країні, має стати невідкладне, без очікування завершення війни, системне введення в чинне конституційне поле України здійснюваної дотепер так званої “земельної реформи”, що стане реальною передумовою для комплексного проявлення (на системній основі взаємодії норм-принципів Першого розділу КУ) імперативів правових та економіко-соціальних засад чинних земельних норм Конституції України як норм прямої дії.

ВИСНОВКИ

Перебуваючи в стані екзистенційної війни, обґрунтовуючи конституційно вмотивовані земельні імперативи в системному взаємозв'язку проявлення засадничих норм-принципів Першого розділу Основного Закону України як фундаментальних чинників існування держави та формування комфортної життєдіяльності у повоєнний період, ми дійшли логічного алгоритму: “Немає землі — немає людей — немає держави”.

Конституційно сконструйована де-юре імперативна монолітність України, за якої Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою республікою як унітарна, цілісна і недоторканна держава, в якій людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, де Український народ (усі громадяни — лише з єдиним громадянством) є абсолютним власником землі та її природних ресурсів як природних об'єктів і носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні, здійснюючи владу безпосередньо і через органи державної влади та місцевого самоврядування, закономірно уособлює також функціонально-правовий і соціально-економічний принцип: “У кого земля — у того влада!”.

Надпотужний енергетичний норов українського етносу на предковій землі, який пробуджується, особливо в часи лихоліття, вимагає систематизації, прогнозування та конструювання засад нашого історичного буття в просторі й часі та майбутнього розвитку української нації на рідній землі. Така фундаментальна, етнічна, неповторна, духовна “Субстанція українського буття”, подібна до своєрідних Вед чи Тори, має закономірно з'явитися як науково обґрунтована стратегічна платформа для повноцінної імплементації засадних конституційних норм, що підживлюватиме синергетичне функціонування системи когнітивної земельної економіки та сприятиме розвитку Української держави в третьому тисячолітті.

Щоб загальмувати закономірну планетарну місію українців з проявлення, очищення та остаточного утвердження правової суверенної Української держави на рідній землі, рашисти в гібридній варварській війні намагаються загартувати нашу землю, знищувати український етнос, нашу мову, культуру, пам'ять. Проте ворогам не здолати наш праведний предковий дух, нашу волю, правду і право!

Враховуючи набутий досвід чесного і справедливого ведення захисту та переможного наступу на фронті, поборюючи людиноненависницького ворога, а також можливості прозорого і безпечного спілкування, управління та контролю в електронно-інформаційному просторі, вбачається доцільним впровадити в Україні також чесний і відповідальний інструментарій “народовладдя” шляхом відкритого обрання (покликання) чи бути обраним (покликаним) на всі керівні та службові посади в органах державної влади та місцевого самоврядування “знизу вгору”. При цьому надважливо якісно збалансувати кількість і чисельність структур та посад, вдосконаливши систему управління

і ліквідувавши все зайве, особливо надумане посередництво.

Встановлено, що особливого комплексного і системного законодавчого та нормативно-правового моделювання і конструювання, з урахуванням законів живої і неживої природи та суспільства, потребують регуляторні земельні відносини і природокористування як однозначні правила поведінки всіх учасників щодо збереження, охорони та відтворення животворних ґрунтів, водних та лісових ресурсів, фауни, флори та мікробіоти, що функціонують в агро- і лісо-екосистемах. В алгоритмі таких відносин вагому частку впливу становлять природні багатства (своєрідний “контрольний пакет акцій”), тому економіко-правова перевага власника (Українського народу) є незаперечною (законним прийомом) у проектуванні та формуванні нових приватних господарських об'єктів і суб'єктів, зокрема сімейних фермерських і селянських господарств (родових, сімейних маєтків, створюваних молодими українськими сім'ями переважно без найманих працівників), які логічно вписуватимуться в ландшафти та складатимуть каркасну просторово-організаційну основу функціонування комфортного простору життєдіяльності.

Зважаючи на пріоритетність прав учасників бойових дій та їхніх сімей і близьких родичів у повоєнній відбудові захищеної держави, обґрунтованою і доведеною є вимога безперешкодного формування нових власних приватних сімейних фермерських, селянських та інших господарств такою категорією людей на вигідних умовах як конституційно вмотивованою, оскільки частина четверта статті 13 Конституції України однозначно зобов'язує “державу” (її законодавчі, виконавчі і судові органи) захищати права усіх суб'єктів права власності і господарювання, особливо захисників держави. Цій пріоритетності як безпрецедентному механізму сприятиме також “контрольний пакет акцій” у відкритому діалозі та за участі “четвертої влади” — журналістів.

У досягненні цієї мети виступає головний і незамінний чинник як прямий обов'язок держави перед людиною-громадянином, яким (обов'язком) є “надання” (отримання від самого початку розвитку дитини) правдивих і повноцінних знань та вмінь усім підліткам, учням і студентам, які мають ставати життєздатними, здоровими, чесними та гідними людьми-громадянами. Доведено, що користуватися чи піддаватися впливу штучного інтелекту (ШІ) чи інших “розумних спокус” доцільно і корисно лише освіченим, чесним і гідним людям, які свідомо відчули в собі силу українського конституційного права на землю і на владу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковалів О.І. Звершення земельної реформи в Україні: нова парадигма. Монографія. Київ: ДІА, 2016. 416 с.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31 березня 2020 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 20, ст. 142.
3. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30.
4. Шакур В.І., Гейець В.М., Бородіна О.М. Забезпечення прав людини в земельних правовідносинах: соціально-економічні та правові основи. *Журнал Національної академії правових наук України*. 2022. Вип. 29, № 1. С. 59–69. URL: <https://visnyk.kh.ua/uk/article/read/zabezpechennya-prav-lyudini-v-zemelnikh-pravovidnosinakh-sotsioekonomichni-pravovi-zasadi> (дата звернення: 15.01.2025).
5. Качурінер В.Л. Правове регулювання політики Європейського Союзу у сфері сільськогосподарського виробництва. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-331-6-13>
6. Попова О.Л., Панкратова Л.Л. Зелена архітектура САП ЄС: орієнтири для розбудови при повоєнному відновленні України. *Економіка України*. 2023. № 8. С. 78–96. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.08.078>
7. Підоричева І.Ю. Післявоєнне відновлення Європи: досвід та уроки для України. *Журнал європейської економіки*. 2022. Вип. 21. С. 170–187. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2022.02.170>
8. Носік В.В. Захист права власності на землю як основне національне багатство Українського народу: виклики воєнного стану та проблеми їх подолання. *Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 16 липня 2022 р.). Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Асоціація українських правників. Київ: “Видавництво Людмила”, 2022. С. 79–83.
9. Ковалів О.І. “Когнітивна земельна економіка” — основний ключ до звершення земельної реформи в Україні як нової парадигми. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/10.pdf (дата звернення: 12.01.2025).
10. Ковалів О.І. Повноваження ресурсами приростають. *Урядовий кур’єр*. 08 лип. 2014. С. 7. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/povnovazhennya-resursami-prirostayut/> (дата звернення: 15.01.2025).
11. Ковалів О.І. У кого земля — в того влада! *Урядовий кур’єр*. 02 лютого 2022. № 20. С. 4. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/u-kogo-zemlya-v-togo-vlada/> (дата звернення: 15.01.2025).
12. Ковалів О.І. Декалог українця-переможця — на рідній землі. URL: https://drive.google.com/file/d/1aB8RKsRZHNr9o5AN8hHL_zy38rBsg0bK/view?usp=drive_link
13. Про корінні народи України: Закон України від 1 липня 2021 року № 1616-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20> (дата звернення: 15.01.2025).
14. Ковалів О.І. Земельний диявол. Як зняти прокляття із земельної реформи. *Дзеркало тижня*. 23–30 верес. 2017. № 35. С. 11. URL: https://dt.ua/macrolevel/zemelniy-diyavol-yak-znyati-proklyattya-iz-zemelnoyi-reformi-254918_.html. (дата звернення: 15.01.2025).
15. Шакур В.І., Ковалів О.І. Економіко-правове проявлення декларованої власності Українського народу на основне національне багатство. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. № 2 (28). С. 7–23. DOI: <https://doi.org/10.33270/02242802.7>

FUNDAMENTAL CONSTITUTIONAL IMPERATIVES AS FACTORS OF STATESHIP AND VIABILITY ON UKRAINIAN LAND

Kovaliv O.

Doctor of Economic Sciences, Chief Researcher

Institute of Agroecology and Environmental Management of NAAS (Kyiv, Ukraine)

e-mail: okovaliv@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>

The absence in Ukraine of a single nationwide scientifically substantiated constitutional-land doctrine of the legal nature of the land and its natural resources (short for land) as natural objects of property rights of the Ukrainian people, which are the main national wealth, requires a coordinated understanding of the essence and system of manifestation of these norms in connection with other imperatives of the fundamental norms-principles of the Constitution of Ukraine. The purpose of the article is to substantiate the constitutional land imperatives in the systemic relationship of the manifestation of the fundamental norms-principles of the First Section of the Fundamental Law of Ukraine as fundamental factors of the existence of the state and the formation of comfortable life in the war and post-war periods, focusing on the standards of the European Union. The super-powerful energy instinct of the Ukrainian ethnos on the ancestral land requires the formation of the “Substance of Ukrainian Being”, in the form of a kind of Vedas or Torah. It is envisaged to introduce an honest, transparent and responsible toolkit of “people’s power” through open election (calling) to all management and service positions “from the bottom up”. The economic and legal algorithm of the priority right of participants in hostilities and their families and close relatives to the unhindered formation of new private family farms, peasant and other farms on favorable terms is revealed. It is proved that in achieving a comfortable life as a citizen, the duty of the state is to provide true and full knowledge of the fundamental constitutional imperatives and the skills to implement them — to all adolescents, pupils and students who must become viable, healthy, honest and worthy citizens.

It has been proven that using or succumbing to artificial intelligence (AI) or other “intelligent temptations” is advisable and beneficial only for educated, honest, and worthy people who will personally experience the power of the constitutional right to land and power.

Keywords: Constitution of Ukraine, land, democracy, law, ethnicity, natural resources, man, system, life.

REFERENCES

1. Kovaliv, O.I. (2016). The accomplishment of land reform in Ukraine: a new paradigm. Kyiv: DIA.
2. Law of Ukraine No. 552-IX “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Circulation of Agricultural Land”. (2020, March). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text>
3. Constitution of Ukraine. (1996, July) Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Shakun, V.I., Heiets, V.M., & Borodina, O.M. (2022). Ensuring human rights in land legal relations: socio-economic and legal foundations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 29 (1), C. 59–69. doi: [https://doi.org/10.37635/jnalsu.29\(1\).2022.59-69](https://doi.org/10.37635/jnalsu.29(1).2022.59-69)
5. Kachuriner, V.L. (2021). Legal regulation of the European Union policy in the field of agricultural production. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-331-6-13>
6. Popova, O.L., & Pankratova, L.L. (2023). Green architecture of CAP of the EU: landmarks for development during the post-war reconstruction of Ukraine. *Economy of Ukraine*, 8, 78–96. doi: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.08.078>
7. Pidorycheva, I.Yu. (2022). Post-war recovery of Europe: experience and lessons for Ukraine. *Journal of European Economy*, 21 (2), 170–187. doi: <https://doi.org/10.35774/jee2022.02.170>
8. Nosik, V.V. (2022). Protection of land ownership as the main national wealth of the Ukrainian people: challenges of martial law and problems of overcoming them. In *International legal assessment of Russian military aggression in Ukraine and protection of fundamental human rights: Materials of the International scientific and practical conference* (pp. 79–83) / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukrainian Bar Association. Kyiv: Liudmyla Publishing House.
9. Kovaliv, O.I. (2021). “Cognitive land economy” — the main key to the accomplishment of land reform in Ukraine as a new paradigm. *Efficient economy*, 6. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/10.pdf
10. Kovaliv, O.I. (2014). Resource powers are increasing. *Government Courier*, 7. Retrieved from <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/povnovazhennya-resursami-prirostayut/>
11. Kovaliv, O.I. (2022). Whoever has the land has the power! *Government Courier*, 4. Retrieved from <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/u-kogo-zemlya-v-togo-vlada/>
12. Kovaliv, O.I. (2024). Decalogue of a winning ukrainian — on his own land. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1aB8RKsRZHNr9o5AN8hHL_zy38rBsg0bK/view?usp=drive_link
13. Law of Ukraine No. 1616-IX “About the indigenous peoples of Ukraine”. (2021, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text>
14. Kovaliv, O.I. (2017). The Land Devil. How to Lift the Curse from Land Reform. *Mirror of the Week*, 11. Retrieved from https://dt.ua/macrolevel/zemelnyy-diyavol-yak-znyati-proklyattya-iz-zemelnoyi-reformi-254918_.html
15. Shakun, V.V., & Kovaliv, O.I. (2024). Economic and legal manifestation of the declared ownership of the Ukrainian people to the main national wealth. *Philosophical and methodological problems of law*, 2, 7–23. doi: <https://doi.org/10.33270/02242802.7>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОВАЛІВ Олександр Іванович, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, заслужений працівник сільського господарства України, головний науковий співробітник, Інститут агроекології і природокористування НААН (вул. Метрологічна, 12, м. Київ, 03143, Україна; e-mail: okovaliv@ukr.net; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4908-7963>).